

Notele sale – un alt capitol al cărții – se referă, cu nenumărate accente critice, la contribuțiile unor istorici care au fost reținuți cu multă admirație de memoria colectivă ca Ștefan Pascu cu *Voievodatul Transilvaniei*; Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu cu *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*; Ștefan Meteș cu *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*; Ariadna Camariano-Cioran cu *Academiile domnești din București și Iași*; Valeriu Braniște cu *Amintiri din închisoare*; Avram Iancu, *Documente și bibliografie*; Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. II; Gh. Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918-1920)*; *Österreichische Akten zur Geschichte des Kriemkriegs*, vol. III, editat de prof. Winfried Baumgart și Iacob Mârza, *Școală și națiune*.

Gândirea și metodele de cercetare ale unor istorici de suflet care din păcate astăzi nu mai sunt și lumea prin care au trecut, le găsim în *interviurile* luate de istoricul Grigore Ploșteanu, prin intermediul revistei „Vatra”, într-un moment de liniște: *Constantin C. Giurescu, Ștefan Pascu, Vasile Netea, Virgil Cândea, Florin Constantiniu și Paul Cernovodeanu*, alături de cei mai „tineri”, *Al. Zub, Dan Berindei, Gheorghe Buzatu și Paul E. Michelson*. Sunt mărturii peste timp despre cei aleși din domeniul istoriei și despre rezultatul muncii lor excepționale, care va fi un exemplu pentru generațiile care vin. O listă selectivă a lucrărilor publicate de istoricul Grigore Ploșteanu, adusă la zi, completate cu cele postume, alături de un necesar indice și o sensibilă notă a editorului încheie acest atât de necesar volum care îmbogățește literatura de specialitate a istoriografiei românești. Nu putem să nu fim de acord și noi cu istoricul și îngrijitoarea ediției, devotata văduvă Mariana Ploștenu, că *cinstirea înaintașilor este un tribut pe care generație de generație sentimentul istoriei ne obligă să-l datorăm premergătorilor*.

Pr. Gh. Naghi

Zoltan GYÖRKE, Prefectura județului Cluj (1923-1938), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, 257 p.

Într-un moment în care, la nivel politic se discută aprins despre regionalizarea teritorial-administrativă a României, guvernatori și poli de dezvoltare, volumul dlui Zoltan Györke, fost înalt funcționar al județului Cluj, despre transformările și provocările cu care s-a confruntat instituția Prefecturii Clujului, imediat după Marea Unire și până în ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial, vine să așeze între niște coordonate exacte o formă de organizare civilizațională, al cărei viitor este incert: se prea poate ca prefecturile să dispară odată cu regionalizarea, așa cum ar putea să supraviețuiască în variante, îmbunătățite în funcție de noile cerințe ale societății europene din zilele noastre.

În orice caz, discuția despre rolul lor în uniformizarea și „românizarea” României de după 1918, este salutară și uneori revelatorie mai ales că autorul reușește să lege cu fire nevăzute trecutul de prezent (în ceea ce privește „păcatele” corupției și clientelismului din sistemul de stat), iar „condimentele” din zona umană, aplicate peste o instituție pe care o asociem cu iadul birocratic, fac din lectura cărții de față un manual de „știați că...”-uri despre Cluj.

Prefectura județului Cluj (1923-1938) a apărut în 2013 la Editura Mega și e o antologie comentată de documente din arhiva instituției clujene. Din cele patru părți în care este structurată, sunt cu deosebire interesante câteva subcapitole sau pasaje care tratează instalarea administrației românești în Transilvania în 1918 (p.48), acuzațiile de mită și foloase necuvenite la adresa funcționarilor publici publicate în presa vremii (p.77, 79, 89), relațiile neprincipiale cu ziariștii care „aduceau reale servicii de propagandă Prefecturii” (p. 114), „imparțialitatea politică” a prefectilor și regiile complicate din spatele evenimentelor electorale (p.116), precum și informațiile despre ce însemna demnitatea prefecturală în epocă (p.150).

Primii prefecti instalați la Cluj după Unire au avut rolul de a epura instituția de funcționăria maghiară și de a o înlocui cu români. O misiune imposibilă, după cum reiese din mai multe documente citate în volumul de față, întrucât specialiștii vorbitori ai noii limbi oficiale, româna, erau extrem de puțini și, în plus, cei „importați” din Regat nu înțelegeau procedurile indigene, deseori traduse deficitar, cu calchieri din limba maghiară. 1918-1925 (când e publicată o lege pentru unificare administrativă) este

o perioadă extrem de tulbură și volatilă/nesigură din punctul de vedere al coerenței vieții cetățenilor din Cluj a cărei desfășurare depindea în mare măsură de decizia politică și administrativă. Ani de-a rândul prefectii desemnați ai județului s-au chinuit să imprime un sentiment național (românesc) printre funcționarii de etnie maghiară, dar încercările lor sunt formale și în mare parte eșecuri.

Spre exemplu, Zoltan Györke insistă asupra unor tentative succesive de „românizare” a maghiarilor din administrația locală: >„(...) noul prefect Simion Tămaș (...) cere funcționarilor județului și primăriei să depună un jurământ de fidelitate față de Regele Ferdinand și Consiliul Dirigent. Cererea a fost refuzată de funcționarii primăriei, aceștia alegând să-și părăsească oficiile <până la cel din urmă servitor>. Posturile eliberate au fost imediat ocupate de funcționari români. Personalul fiind în totalitate absorbit de administrația orașului, prefectul județului a fost nevoit să renunțe la condiția jurământului și să accepte doar o declarație scrisă din partea funcționarilor prefecturii, de recunoaștere a Consiliului Dirigent și de supunere ordinului prefectului” (p. 53).

Într-un alt loc, autorul face dovada ipocriziei birocratice, arătând că, deși funcționarii publici de etnie maghiară erau periodic testați cu privire la cunoștințele de limba română, iar progresele lor erau cvasinexistente, nu erau decât rareori îndepărtați din funcțiile deținute. De altfel, angajările și concedierile din Prefectură erau dictate (și atunci) de relații clientelare, și nu de proiectul „național” asupra căruia prefectii erau chemați să vegheze. „(...) procesul (de examinare, n.m) continuă în perioada 1925-1928, chiar și în anul 1930 organizându-se astfel de examene. Se va constata că funcționari care nu au promovat examenul au fost menținuți în funcții (...)” (p. 100).

Cu implicații ironic-amare, din nou cu ecouri în scandalurile politicianiste din zilele noastre, este următorul episod al „plăcuțelor” în limba maghiară: „(...) în 5 mai 1923, prefectul delegat Alexandru Ștefănescu, în urma unor inspecții făcute în județ, constata că la intrarea în unele comune tablele indicatoare cu denumirea localității sunt scrise în limba maghiară și sunt vopsite în <culorile ungurești>. În consecință, îi scrie subprefectului următoarele: <Cum aceasta face o impresie neplăcută oricărui bun român, iar datoria noastră este de a româniza tot ce se găsește în țară vă rugăm printr-un ordin circular să dispuneți ca toate tăblile de acest fel să fie vopsite în culorile naționale, iar inscripțiile în limba română>” (p.161-162). Păstrând în minte emoția patriotică a acelor vremuri (incidentul se întâmpla abia la 5 ani după Unirea Transilvaniei cu România), e imposibil să ignorăm traseul recurent al problematicei româno-maghiare, mai ales că întreaga poveste se dezumflă caragialesc: unul dintre însărcinații județului în a rezolva situația „plăcuțelor” comandă noile table indicatoare în limba română unei firme austriece, dar după ce încasează contravaloarea acestora de la stat, „uită” să mai depună banii în contul firmei austriece. Banii au dispărut, iar prestatorii de servicii austriece vor notifica Prefectura clujeană că poate considera munca făcută gratuit drept un ... cadou de Crăciun.

Trecând peste titlul riguros și scriitura uneori funcționărească, volumul dedicat istoriei interbelice a Prefecturii clujene are nenumărate surprize în paginile sale. De la mașinile Styr și Mercedes Benz pe care le conduceau prefectii sau meniul cu jambon și bere Ursus” de Ziua Regelui 1930 din foaierea Teatrului Național (p. 154) la trenurile închiriate pentru a transporta public la reuniunile politice ținute în județ de mai marii dregători de la București sau la eroarea de execuție a unor legionari acuzați că l-ar fi asasinat pe Armand Călinescu (p. 214), Zoltan Györke ne oferă o cronică rece a unor evenimente care au marcat cotidianul perioadei de referință.

Considerăm utilă o citire contemporană și comparativă a informației selectate de autor cu propria noastră experiență instituțională, ca cetățeni beneficiari ai politicilor publice. „Un prefect ideal trebuie să facă administrație, nu politică”, ar fi spus în 1923 ministrul de Interne Traian Moșoiu în cadrul unei ceremonii de investitură, iar în balanța acestei afirmații principiale (respectate pe hârtie) stă întreaga activitate a prefectilor și prefecturilor românești, analizată în volumul de față și focalizată pe județul Cluj. „Prima îndatorire de conștiință a unui bun prefect era <satisfacerea partizanilor politici, a rudelor, amicilor și favoriților săi personali>” (p. 155), tranșează problema un exeget în drept. Este ceva impur și nerealist în a clama echidistanță și imparțialitate din partea unui personaj propulsat într-o funcție publică de un partid politic, în baza loialității și care este dator, statutar, să promoveze interesele familiei politice care l-a susținut. De aici trebuie pornit în analiza performanțelor instituționale ale prefecturilor și în zilele noastre.

Bianca Felseghi